

A1.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

- Τι λοιπόν; Δεν είναι και αυτό λογικό, είπα εγώ, και δεν απορρέει αναγκαστικά από όσα έχουμε πει ως τώρα, ότι ούτε οι απάιδευτοι, που δε γνώρισαν την αλήθεια, μπορούν ποτέ να κυβερνήσουν ικανοποιητικά την πόλη ούτε εκείνοι που τους αφήνουν να ασχολούνται ως το τέλος της ζωής τους με την παιδεία; Οι πρώτοι, επειδή δεν έχουν έναν ορισμένο στόχο στη ζωή τους, που πρέπει κυνηγώντας τον να ρυθμίζουν όλες τις πράξεις τους και στον ιδιωτικό και στο δημόσιο βίο τους - και οι άλλοι, επειδή δε θα ριχτούν με τη θέληση τους στη δράση, νομίζοντας ότι από ζωντανοί ακόμη είναι εγκαταστημένοι και ζουν στα μακρινά νησιά των Μακάρων;

- Αλήθεια, είπε.

- Δικό μας, λοιπόν, έργο, είπα εγώ, των ιδρυτών της πολιτείας, είναι να αναγκάσουμε τις εξαιρετικές φύσεις να φτάσουν στο μάθημα που αναγνωρίσαμε πριν ότι είναι το ανώτερο, δηλαδή να δουν το αγαθό και να πραγματοποιήσουν εκείνη την ανάβαση, και, αφού ανεβούν και δουν αρκετά, να μην τους επιτρέπουμε να κάνουν αυτό που τώρα επιτρέπεται.

B1.

Ἐν παιδείᾳ = παιδεία είναι αρχικά η ανατροφή, η διαπαιδαγώγηση ενός παιδιού. Ἦδη από τον 5^ο αιώνα π.Χ. η παιδεία ως όρος της παιδαγωγικής δηλώνει τη γενική καλλιέργεια που είναι μόνο προνόμιο της ανθρώπινης φύσης και για το λόγο αυτό, άλλωστε, αποδίδεται στα λατινικά με τον όρο *humanitas*. Αργότερα, όμως, ο όρος σημαίνει τη γενική (σωματική-εσωτερική) καλλιέργεια ενός ανθρώπου και για τον Πλάτωνα τη στροφή της ψυχής προς τη θέαση του αγαθού, τη δύσκολη-ανηφορική διαδικασία της μετάβασης από το σκοτάδι της άγνοιας προς τη θέαση της αλήθειας. Επιπλέον, για τον αθηναίο φιλόσοφο βάση της παιδείας αποτελεί τόσο η μουσική όσο και η γυμναστική.

Αξίζει να σημειωθεί στο σημείο αυτό ότι στο συγκεκριμένο απόσπασμα οι δεσμώτες είναι «οἱ ἀπαιδευτοὶ καὶ τῆς ἀληθείας ἄπειροι», ενώ όσοι έχουν ανεβεί στο κόσμο των Ἰδεῶν αναφέρονται ως «οἱ ἐν παιδείᾳ».

Ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν = Ἔργο των ιδρυτῶν της ιδεώδους πολιτείας του Πλάτωνα είναι να αναγκάσουν τις εξαιρετικές φύσεις να πραγματοποιήσουν εκείνη την ανάβαση και να φτάσουν στην πιο σπουδαία γνώση. Πολύ συχνά ο φιλόσοφος χρησιμοποιεί λέξεις που σημαίνουν το άνω και την ανάβαση μεταφορικά για την παιδεία και τα αγαθά που αυτή προσφέρει.

Για να φτάσει, λοιπόν, η ψυχή στη θέα των ιδεών και της κορυφαίας από όλες, εκείνης του αγαθού, πραγματοποιεί μια ανύψωση από τα γήινα ενδιαφέροντα προς τα ανώτερα αντικείμενα της νόησης, από τα «ορατά» ή «αισθητά» στα «νοητά». Απελευθερώνεται, δηλαδή, από τα δεσμά της άγνοιας και της πλάνης και προσεγγίζει την αλήθεια.

Άξιο προσοχής είναι εδώ ότι δεν πρόκειται για μια μόνιμη κατάσταση της ψυχής, αλλά για μια άσκηση πνευματικής αναζήτησης, που είναι απαραίτητη για συγκεκριμένο θεωρητικό σκοπό και έχει κάθε φορά ορισμένη κατάληξη. Μετά την ανάβασιν υπάρχει, λοιπόν, επάνοδος και κατάβασις της ανθρώπινης ψυχής στα περισσότερο πρακτικά ενδιαφέροντά της, όπως κοινωνικά ή πολιτικά, και στα λιγότερο θεωρητικά.

Δεν είναι τυχαίο το γεγονός, ωστόσο, ότι η ανάβαση απαιτεί πάντα κόπο και είναι επίπονη, σε αντίθεση με την κατάβαση. Προϋποθέτει φυσικές αρετές και χαρακτηριστικά που κληρονομεί ο άνθρωπος από την φύση, αλλά και αποκτά με προσωπικό μόχθο και επιμονή.

Συμπερασματικά, οι φιλόσοφοι, όπως τους οραματίζεται ο Πλάτωνας, έχουν τη δυνατότητα να ανεβαίνουν διαρκώς ψηλότερα, προκειμένου να θεαθούν το αγαθόν. Η άριστη πολιτεία είναι αυτή που όχι μόνο θα επιβλέπει αλλά και θα διευκολύνει την προαγωγή της φιλοσοφικής τους ιδιοφυίας.

B2.

Στην Πολιτεία ή Περι Δικαίου ο Πλάτωνας εκθέτει τις απόψεις του για την καλλίπολη, την ιδεώδη πολιτεία, που εξασφαλίζει στον πολίτη της τον άριστο βίο. Στο όγδοο βιβλίο του έργου του, όπου ο Πλάτωνας περιγράφει τους φιλοσόφους βασιλείς, αναπτύσσεται η αλληγορία του σπηλαίου. Ο συγκεκριμένος εκφραστικός τρόπος απεικονίζει τη σχέση της ανθρώπινης φύσης με την παιδεία και την απαιδευσία. Μάλιστα, η πολιτεία, όπως την σχεδιάζει ο Πλάτωνας, είναι ένα πραγματικό κράτος παιδείας, καθώς όλοι οι θεσμοί και οι λειτουργίες του ρυθμίζονται με βάση την παιδεία.

Πιο συγκεκριμένα, η παιδεία αποτελεί το κριτήριο σύμφωνα με το οποίο αναδεικνύονται τέλεια και οι «ἐπιτροπεύοντες τήν πόλιν», οι πολιτικοί ταγοί, που είναι ταυτόχρονα και πνευματικοί ηγέτες. Αυτοί δεν εξουσιάζουν, αλλά επιτροπεύουν. Οι απαίδευτοι, λοιπόν, δεν είναι δυνατόν να επαρκέσουν γι' αυτό το καθήκον και είναι οι άνθρωποι που στερούνται τη γνώση. Επομένως, πρόκειται για τους απείρους της αληθείας. Είναι οι άνθρωποι που δεν έχουν στη ζωή τους υψηλό πολιτικό στόχο, για να ρυθμίζουν σύμφωνα με αυτόν όλες τις πράξεις τους και στον ιδιωτικό τους βίο, αλλά και ως δημόσιοι άνδρες. Άλλωστε, επειδή σκοπός της πολιτείας είναι το αγαθό και μέσο για την κατάκτησή του η αρετή, οι απαίδευτοι και άπειροι της αλήθειας, που ούτε την αρετή κατέχουν ούτε στη θέα του αγαθού έχουν φτάσει, δε θα μπορούσαν ποτέ να κυβερνήσουν ικανοποιητικά την πολιτεία.

Παράλληλα όμως μ' αυτά, οι φιλόσοφοι, δηλαδή οι δεσμώτες που βγήκαν από το σκοτάδι και τις σκιές του σπηλαίου και ανέβηκαν στο αληθινό φως του ήλιου, είναι οι μόνοι αρμόδιοι να αναλάβουν το έργο της παιδείας. Ωστόσο, πολλοί από αυτούς μαγεμένοι από το θάμβος του ήλιου, δηλαδή τη θέα του αγαθού, μένουν εκεί για πάντα στην ευδαιμονία του φωτός. Ούτε που σκέφτονται να ξανακατεύουν και να μεριμνήσουν για τους ανθρώπους που βρίσκονται στην πλάνη των σκιών του σπηλαίου. Τέτοιοι φιλόσοφοι είναι όλοι οι απόκοσμοι στοχαστές και μοναχικοί τύποι που δεν έχουν πολιτικές φιλοδοξίες και απέχουν από την πολιτική ζωή, γιατί την θεωρούν αναξιόπιστη ή ότι δεν ταιριάζει στο χαρακτήρα τους. Παραδίδονται στις θεωρητικές τους αναζητήσεις και αρκούνται στις πνευματικές απολαύσεις. Αρνούνται να ασχοληθούν με την πολιτική και τα προβλήματά της, γιατί γνωρίζουν πως μια τέτοια ενσυνείδητη ενασχόλησή τους συνεπάγεται θυσίες, αγώνες και πόνους, διότι έχουν να αντιπαλέψουν με τα πάθη, τα συμφέροντα και τις κακίες των ανθρώπων. Δειλιάζουν μπροστά στις ευθύνες του έργου της διακυβέρνησης και αρκούνται να σώσουν οι ίδιοι την ψυχή τους και να εξασφαλίσουν την ψυχική τους γαλήνη.

Καταληκτικά, οι ιδανικοί φιλόσοφοι που οραματίζεται ο Πλάτωνας για τη διακυβέρνηση της ιδανικής πολιτείας δε διαθέτουν μόνο γνώσεις και σοφία, αλλά και πείρα ζωής, διοικητικές ικανότητες και αδαμάντινο χαρακτήρα. Μένουν ανεπηρέαστοι και αφοσιωμένοι στο λειτούργημά τους. Γνωρίζουν τα προβλήματα της κοινωνίας και προσπαθούν να τα λύσουν.

B3.

Σχολικό βιβλίο, σελ.102 «Οι κηφήνες συνεχώς πληθύνονται...διαπράττει κάθε είδους ανοσιούργημα»

Σημείωση: Ως εισαγωγική πρόταση θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και η θεματική περίοδος της προηγούμενης παραγράφου «Από την τιμοκρατία... πλήθος κηφήνων.»

B4.

απόρρητος → προειρημένων

ντροπαλός → έπιτροπεύσαι

αντιβιοτικό → βίω

αποχή → έχουσι

δυσπραγία → πράξουσιν

μονοκατοικία → άπωκίσθαι

προφήτης → έφαμεν

είδωλο → ίδωσι

βάθρο → ανάβασιν, αναβάντες

ανυπόμονος → καταμένειν

Γ1.

Εκείνοι, λοιπόν, δειπνούσαν σιωπηλά σαν αυτό να τους είχε προστάξει κάποια δύναμη. Αλλά ο φίλιππος ο γελωτοποιός χτύπησε την πόρτα και είπε στον υπηρέτη ν' αναγγείλει ποιος είναι και γιατί ήθελε να έλθει· είπε πως είχε μαζί του όλα τα απαραίτητα, ώστε να δειπνήσει σε ξένο σπίτι, και πως ο ακόλουθός του πολύ υπέφερε, γιατί δεν είχε φέρει τίποτε μαζί του και γιατί δεν είχε γευματίσει. Ο Καλλίας τότε, όταν τ' άκουσε, είπε: «Είναι ντροπή, φίλοι μου, να ζηλεύει κάποιος μία στέγη· ας περάσει λοιπόν». Και αμέσως κοίταξε τον Αυτόλυκο, για να δει τι εντύπωση του έκανε το αστείο.

Γ2.

κρείττονος: τάς κρείττονας καί κρείττους

είπε: είπέ

ὄ τι : οὔτινος καί ὄτου

παρεῖναι: παρήσαν

πάντα: τοῖς πᾶσι(ν)

φέρειν: ἐνεγκεῖν

ἀκούσας: ἀκηκόαμεν

ταῦτα: αὐται

ἄνδρες: ᾧ ἄνεο

αἰσχροῖν: τῷ αἰσχίονι

Γ3α.

- αὐτοῖς: αντικείμενο στη μετοχή ἐπιτεταγμένον
- τῷ ὑπακούσαντι: επιθετική μετοχή (ουσιαστικοποιημένη) ως ἔμμεσο αντικείμενο στο ρήμα εἶπε
- διά τό φέρειν: εμπρόθετος (επιρρηματικός) προσδιορισμός της αιτίας στο πιέζεσθαι
- ἀνάριστον: κατηγορούμενο στο «τόν παῖδα» μέσω του συνδετικού «εἶναι»
- φθονῆσαι: υποκείμενο, τελικό απαρέμφατο, στην απρόσωπη έκφραση αἰσχροῖν ἐστί (αναγκαστική ετεροπροσωπία)
- ἐκείνῳ: δοτική προσωπική του κρίνοντος προσώπου στο δόξειε

Γ3β.

«ὅσιν τε εἶη» : δευτερεύουσα ονοματική πλάγια ερωτηματική πρόταση, καταφατική. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία «ὅσιν» και εκφέρεται με ευκτική του πλαγίου λόγου «εἶη», γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (εἶπε). Λειτουργεί ως αντικείμενο στο απαρέμφατο «εἰσαγγεῖλαι».

«ὥστε δειπνεῖν τὰλλότρια» : δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική απαρεμφατική πρόταση. Εισάγεται με τον συμπερασματικό σύνδεσμο «ὥστε» και εκφέρεται με απαρέμφατο «δειπνεῖν» σε θέση ρήματος για να δηλώσει φυσικό ή λογικό επακόλουθο. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος στην κύρια πρόταση.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Ἄγγελου Ιωάννα

Βασιλειάδου Μαργαρίτα

Εσκιτζή Ρία

Μπάσιου Αλεξάνδρα

Παρασχάκη Έυη

Σεβρής Κώστας

Τσαρούχα Λεμονιά

Χατζηνικολάου Νικολέτα